

Злочин в раю

Андрій Гуменюк

(Науково-фантастичне оповідання)

— Ось-ось, сюди, будь ласка... Проходьте, можете не роззуватися...

Стеля — до двох метрів. Стіни світло-сірі, тектоліт і металопластик. Прості зручні меблі — наче з салону аеробуса другого класу.

Усе аскетично, функціонально і навіть трохи архаїчно. Як і має бути.

— ... Роззуватися в офісі у нас прийнято, але нічого... Кави будете?

Хитаю головою. Ні. І так усе добре.

Бра у вигляді голови китайського дракона на стіні. Комп — старенький "Wiener". Зате з підтримкою 6 віртуальних терміналів водночас. Усе як треба.

Показна чистота, легка заподадливість і нервозність господаря. Як і має бути.

Я розумію — не кожен день він зустрічає гостя з метрополії. І те, що гість — не людина, а біоробот (серійний номер на моїй шиї добре видно) суті справи не міняє.

Як і мета мого візиту на Ліберію.

— Чай? Сік? Ви впевнені? Добре, добре, перейдемо до справи... о-ой, дожився до сорому на старість...

Типовий європеоїд. Ознак мутацій не помітно. Низенький, повний. Добреньке обличчя з кирпатим носом і дрібними жвавими очима. Простий сірий костюм з натуральної тканини (вона тут дешева). Тільки яскраві оранжеві букви, які горять у товщі дверей, виказують непоказного чоловічка.

"Його чесність губернатор Ліберії Борис Золотарьов".

— Мені потрібні всі матеріали, що стосуються справи, ваша чесність, — кажу я, вмошуючись у кріслі.

— Так, так, звичайно, детективе, все вже підготовлено...

Кидається до свого "Wiener'a". На лобі — піт. Кілька секунд — і повне досьє на дисплеї. Підсовую крісло ближче, уважно проглядаю матеріали слідства, наче вперше бачу.

— А комісара Сімон хіба не буде? — питаю ніби між ділом.

— Жанетта? Вона зараз прийде... Вона проводила урок біобезпеки в одній школі, коли повідомили, що корабель з Землі прилетить раніше.

— Почекаємо громадянина комісара. — Встаю з крісла. — А ви, будь ласка, дайте відповіді на деякі питання.

Губернатор так затрусив головою, наче хотів її позбутися.

— Я весь ваш, детективе I-258!

— Можна просто Олег. Чи не відбувалося в колонії нічого дивного безпосередньо перед цим випадком?

— Абсолютно нічого, абсолютно. Нормальні трудові будні нормальної колонії. — Здається, наче Золотарьов трохи заспокоївся. Трохи.

— Та-а-ак...

Встаю, повільно йду до вікна. Красиві, у рафлезіанському стилі — звужуються доверху, з плоскими дахами, прикрашені геометричними візерунками — будинки до трьох поверхів висотою. Низенькі місцеві деревця з блідо-блакитним листям.

Погляд униз — і піді мною, широка і світла, цетральна вулиця Фрідом-Сіті, названа на честь Маріуса Лі. У затишному сквері в кінці вулиці можна помітити і скромненький пам'ятник покійному генсеку, який перший запропонував освоювати Галактику руками каторжників.

— Як щодо емоційного фону ваших громадян?

— Повний порядок! У місті в той день, як завжди, панував чудовий мирний настрій. Ніяких заворушень, ніяких стресових ситуацій міського чи, тим більше, планетарного масштабу... Я ж кажу, нормальний день!

— Чи існують на Ліберії і конкретно у Фрідом-Сіті якісь нелегальні організації, небезпечні релігійні секти?

— Ну що ви... — Золотарьов не стримався і засміявся. — У нас?! Сектанти? — Аж перехрестився. — Ліберіани — добрі, слухняні громадяни. Ви ж самі знаєте!

Та-а-ак... Добрі та слухняні. У тому-то й уся справа.

У XVIII столітті омріяний поколіннями мандрівників далекий материк Австралію заселяли англійські каторжники. Через століття це вже була розвинена демократична держава.

У 2060-их китайці у своїх марсіанських шахтах використовували працю зеків. Здебільшого політв'язнів. Цей експеримент завершився невдало — серією бунтів, а згодом масовим повстанням і створенням незалежної Республіки Пурпурового Неба. Республіка проіснувала 7 місяців, після чого була анексована американцями.

Може, саме через це на початку ери міжзоряних подорожей громадськість Сонячної системи спочатку не сприйняла ідей генсека Маріуса Лі. Та згодом вони (ці ідеї) почали втілюватися у життя.

Це було економно, ефективно і дуже вигідно. На далекі планети інших зоряних систем посилали злочинців, що пройшли спеціальний курс психологічної реабілітації. Вони остаточно перевиховувалися шляхом праці — і готували для людства нові колонії. Епідемія інопланетної зарази? Космічна катастрофа? Ну то й що?! Матінка Земля нічого не втрачала з загибеллю чергової партії асоціальних елементів. (Останню причину, звісно, вголос ніхто не говорив...).

А скоро виявилося, що "зоряна каторга" має й інші переваги..

По-перше, біорів — штучних людей, які першими призначалися на роль підкорювачів Космосу, — можна було використовувати для інших цілей. Маючи мінімум найпримітивніших емоцій, надвисокі інтелектуальні здібності та контрольовану психіку, біори перетворилися на ідеальних юристів, поліцейських, слідчих — представників професій, де ці якості були незамінними.

По-друге, хоча колоністи і здобували свободу і громадянські права через п'ять

земних років після міграції (і навіть могли повернутися, хоч це ставалося вкрай рідко), вони лишались залежними від метрополії. Це відкривало широкий простір для різних соціальних експериментів.

Так і з'явилася Ліберія. Задум був просто фантастичний — суспільство без насильства. Загальна рівність, свобода, моральність. І найнеймовірніше, що цей план діяв!

Унікальна система виховання, заснована на постійному легкому психоконтролі при практично повній свободі самовираження — а які можуть бути обмеження, якщо перед тобою цілий світ? — робила з людьми чудеса. За майже шістьдесят років існування людських поселень на планеті не сталося жодного вбивства. Засвоєні з раннього дитинства правила і моделі поведінки стримували агресію. Найтяжчу і найнебезпечнішу роботу виконували роботи — спочатку земні, а згодом місцевого виробництва. Тож потреби у будь-яких формах рабства не було, так само як і приводів для соціального невдоволення. Добровільна кооперація плюс той самий психоконтроль — проблему економічних злочинів знято. Доступність віртуальних секс-програм і далеко не пуританська мораль — нема сексуальних злочинів. Шлюбна зрада означала автоматичний розрив шлюбного контракту.

Усе було чітко і якісно продумано. Так, це суспільство не було ідеальним. Але впевненими кроками до цього ідеалу наближалося.

Через два роки цю схему мали почать вводити і в Сонячній системі. Повним ходом йшла підготовка до референдуму, велися запеклі дискусії.

І тут — убивство...

— Ясно. Як часто проводиться психомоніторинг дорослої людини?

Тепер у мене було два співрозмовника. Комісар з безпеки Жанетта Сімон — невисока 30-річна негритянка, єдина з адміністрації, що не належала до першого покоління ліберіан — прийшла, коли я прокручував у голові файл з історії планети і паралельно вів розмову із Золотарьовим..

— Раз на півроку, — відповідає Сімон.

Комісар — серйозна, зосереджена. Губернатор — все ніяк не заспокоїться. Уже і в кріслі сидіть не може.

— Планувалося раз на рік, — з гордістю каже Золотарьов, — але наші громадяни забажали частішої перевірки.

Ще раз уважно вивчаю Сімон, її реакції. Не тому, що підозрюю.

— Як часто такі перевірки дають негативний результат?

Я вже давно знаю, хто вбивця.. Це стало ясно ще з перших звітів на Землю. Моя місія зовсім інша.

— Трапляється. Неврози, легкі психози, схильність до агресії. — Це Сімон. — Таких ми знаходимо — і проводимо терапію. Всі злочини вбиваються у самому зародку.

Тепер уже ні.

— Ясно. Мене цікавить особистість загиблого громадянина Франца Томіча.

Комісар одразу підбралася. Хижий звір. Губернатор тяжко зітхнув.

— Томіч... — Золотарьов зробив паузу. — Краще за все продивитись його психопрофіль... Та я розумію, ви вже його маєте, вам потрібна неофіційна думка... — Зітхнув. — Неприємна особистість. Замкнений, вічно похмурий, людей не любив. Двічі моніторинг показував у нього незначну схильність до агресії, психологічного мазохізму. Важка... дуже важка для роботи людина. — Золотарьов презирнувся з Сімон, наче перевіряючи, чи можна було це говорити.

Томіч Франц. 36 років, біоінженер. Неодружений. Батьки — австрійці слов'янського походження. Атеїст. Скептик. Традиційна сексуальна орієнтація. Характер: дані по суті збігаються зі словами Золотарьова.

— Він ще вважав себе письменником, — втручається Сімон, — хоч ніде не публікувався з принципу. Якщо це щось дасть, можете почитати...

— Дякую, комісаре. Це до справи не відноситься..

Насправді я вже читав вірші та новели Томіча. Вони мені дуже багато розповіли. І про жертву, і про вбивцю.

- Чи міг Томіч когось спровокувати на агресію?

— Ніяк не міг! Тобто, провокувати, звичайно, міг, але... у всіх наших громадян стійка психіка... — Золотарьов аж запихтів. Очевидно, він не міг збагнути, як це я не знаю елементарних речей про життя Ліберії.

Та задавать тупі питання — традиція слідчих.

— На планеті є якісь психотропні засоби? Міг вбивця здійснити злочин під впливом таких речовин?

— Ні, — Сімон похитала головою. — перші колоністи-в'язні пробували провезти алкоголь і тютюн, але всі запаси психотропів було виявлено і знищено. А місцеві рослини не мають наркотичної дії. Є тільки токсичні.

Так. Підходимо до найцікавішого.

— Я можу оглянути місце злочину?

Комісар і губернатор презирнулися. Дружно зітхнули.

— На жаль, ні, детективе, — Золотарьов випередив Сімон. — Там протікає річка Бурхлива... її недарма так назвали. Якраз у цей сезон вона розливається дуже широко. Так що місце злочину ...мм... під товщею води. Нам взагалі пощастило, що труп знайшли у мулі до початку дощів.

Цікаво. Але це все я знаю.

А ось і починається найцікавіше.

— Мені треба поговорити з тим, хто знайшов труп.

Блакитно-зелене небо. Легкий запах озону. Ряди блідо-голубих дерев на обрії. Котеджі. Ферми.

Дво— і триповерхові "рафлезіанки" у центрі — для офісів, готелів і тимчасового житла для молодих пар. Поки це дозволяють ресурси гостинного терраформованого

світу, кожна ліберіанська сім'я має власний дім.

Гравіплан з гербом Ліберії на дверцятах зі свистом опустився напроти входу на вказану Золотарьовим ферму. Борткомп, що вів машину, перейшов у режим очікування.

Нас було тільки троє. На Ліберії нікому не потрібна охорона.

Я уважно стежив за своїми супутниками. Золотарьов нервується все більше. У нього наче мотор в анусі. Пульс — 147.

Сімон — у повній фрустрації. Про це свідчить ритм головного мозку, напружені м'язи, замкненість у собі. Її серйозність і зосередженість — фікція.

А причин для хвилювання більш ніж достатньо. Браслет на моїй лівій руці, нашпигований нанотронікою, все частіше вібрує і час від часу коле шкіру. Це сигнали від таємних агентів, розкиданих по планеті. Я швидко глянув на маленький дисплей. Зі швидкістю, недоступною людському оку, проповзли-пролетіли рядки доповіді. Сильний стрес, атмосфера жаху і невпевненості у майбутньому по всій заселеній частині планети. Шок, викликаний першим на планеті вбивством, виявився надто великим для більшості ліберіан.

Кількість правопорушень зросла у 7,5 рази. Сварки, бійки, порушення громадського порядку, полювання на "імовірних" убивць. Кількість психозів, неврозів, самогубств зросла у 12,8 рази.

Знаменита ліберіанська соціальна система дала збій.

Господар ферми знайшовся біля кущів мутованих земних троянд. Напевне, свій стрес він виливав у роботі. Він саме давав розпорядження роботу-садівнику — красивому і примітивному, явно самопальному. Робот — випуклий білий диск півметра в діаметрі з дев'ятьма маніпуляторами — мигнув зеленим вічком і поволі полетів геть. Тільки тоді хазяїн повернувся до нас.

Мулат. Невисокий, кремезний, весь у зморшках. Синя роба нагадує стару тюремну уніформу. Колоніст першого покоління. Та найголовніше в ньому — великі карі очі.

— Лестер, привіт. Це детектив I-258 з Землі... — офіційний тон не вдається Золотарьову.

Уважний, трохи насторожений погляд.

— Громадянин Лестер Кінг? Мені потрібен ваш онук.

— Розумію, — твердо відповів Кінг-старший. — Він вдома... і з ним Толя. Вам пощастило. Зараз я їх покличу.

Саме Айзек Кінг і Анатолій Смолич знайшли на березі Бурхливої труп Томіча.

Скоро в саду з'явилися обидва юнаки.

З двадцятирічним Айзеком усе було ясно. Він побачив ліберіанина, вбитого іншим ліберіанином. Реакція була цілком прогнозованою. Він виглядав старшим років на десять. Очі жаринками горіли на вбитому лиці.

З молодшим на рік Смоличем було важче. Схоже, шок він пережив набагато краще. По твердому обличчю навіть мені було важко прочитати емоції та думки. Одне було ясно видно: він знає, як жити далі.

Коли хлопці підійшли ближче, закрив очі. Активував біоенергетичні сенсори. Так і є. Біополе Айзека зменшилось у півтора рази (я порівняв з даними персон-профіля). У ньому переважали сірі та сіро-голубі тони. Було навіть кілька краплинок чорного.

Аура Анатолія, навпаки сяяла і переливалася усіма барвами. От воно що. Пережитий стрес викликав у нього емоційну захисну реакцію. Біополе було красивим, але горіло багряним і жовто-зеленим: кольорами люті та страху.

Звичайно, це було ледве 2% тієї інформації, яку я отримав завдяки біосенсорам.

— Ми не будемо вам заважати? — питає Сімон. Строга, суха, офіційна.

— Ні. Але відійдіть. Етика слідства.

Золотарьов зітхнув (треба було мені рахувати, скільки разів на день він це робив). Поплентавсь до машини. Сімон з ним.

— Я почекаю в саду, — кинула вона мені. Наче не все одно.

Спочатку — той самий фарс, який мені доводилось розігрувати перед губернатором і комісаром. Загальні питання: де, як, коли, куди, за чим.

Відповідав в основному Анатолій. Кінг підтакував, кивав чи мляво щось додавав.

У молодого мулата на 12% зросла схильність до самогубства. На 87% збільшилася схильність до вживання наркотиків, і так чимала (очевидно, передалася генетично). Може на Ліберії й справді нема психотропів. Але їх рано чи пізно завезуть.

— Як ви думаєте, Айзек, хто міг бути вбивцею? Які можуть бути мотиви?

Айзек, здавалося, зараз зомліє.

— Я... я... не знаю, — очі в землю, голос хворий. — Усі зараз мучаться цим питанням...

І тут свічка, яка вже догорала, випустила у світ язик чистого полум'я:

— Знайдіть його, будь ласка, знайдіть! Люди не знають, що і думать, що робить! Це ж може бути будь хто, розумієте? Чийсь сусід, чийсь друг чи брат... Будь хто!

Він іще щось бурмотів, хвилювався, хлипав, дивився мені в очі...

— Анатолію, не відійдете на хвилинку?

— Чого? — скинув голову, як жеребець. Йому було ніяково за друга.

— Тому що я вас прошу.

Анатолій постояв ще секунду, нарешті поплескав Айзека по плечу і, незадоволений, відійшов.

— Неофіційно, Айзеку. Як ви збираєтесь жити далі?

Молодик дивився на мене великими здивованими очима. В душі він іще був справжньою дитиною.

Наскільки біори можуть судити про людську душу, звичайно.

— Жити... Та як жити після такого? — Свічка знову перестала палати. — Яюсь... не знаю... Щось легше спитайте...

Він справді не хотів жити. Але й сили на самовбивство у нього не було. Якби на планеті були поширені психотропні засоби, він би вже став алкоголіком чи наркоманом. А значить, потенційним злочинцем.

— Дякую, Айзек. Ви мені дуже допомогли. Можете бути вільні . Анатолій!

Я не став ні втішати, ні заспокоювати. Мене на це не програмували.

А от і Анатолій.

У нього — свої реакції.

— Як жить, питаєте? Та якось треба. Головне жить. Все інше — деталі.

Я помовчав.

— А конкретніше, Анатолію? Що саме, на вашу думку, зміниться?

Тепер він мовчить. Подумав. Сказав твердо:

— У мене — мало що зміниться. Як жив, так і буду. Тільки... обережніше. Тепер на кожному кроці може бути небезпека. Ви знаєте, група активних молодих людей — і я в том числі — збираємося подати проект закону, який дозволить використання зброї приватним особам. А якщо адміністрація не підтримає, — той самий жереб'ячий жест — ми самі зброю знайдем! У мене є знайомі в арсеналі. І можете про це сказати губернатору!

Розумно. Логічно. Цілком правильна лінія поведінки з точки зору біора. Ось тільки люди — не біори.

— Дякую за відвертість. І останнє питання, теж неофіційне: щоб ви зробили з убивцею, якби він попав вам у руки?

Це питання ключове. Контрольне. Я готував до нього Анатолія протягом усієї розмови.

Юнак не вагався.

— Передавав би у ваші руки, звісно ж. Я особисто до його рівня опускались не збираюся. А за інших не відповідаю.

Відпустив і Анатолія. Пішов.

Вогник детектора брехні на моїй рогівці рівно світився зеленим упродовж усієї розмови. Біосенсиори підтверджували це. Ні, Анатолій не був здатний на вбивство з помсти.

Тільки на ненавмисне. Тільки, якщо у своєму страху сприйме тінь перехожого за тінь вбивці. Якщо вистрілить з легально чи нелегально добутого лазера в сторону тихих кроків. Тільки для власної безпеки. Бо за інших він не відповідає.

Золотарьов скоро звариться у власному поту. Сімон (все-таки в машині, а не в саду) сидить і дивиться в одну точку. Обое здригнулись, коли я підійшов до гравіплана.

Сідаю.

Вирушаємо до передостанньої зупинки.

— Я хочу бачить Марію Томіч.

Браслет вже не переставав вібрувати і колов мою руку все частіше, сигналізуючи про нові злочини вже не "добрих і слухняних" ліберіан. Кількість правопорушень зросла у 8,9 рази. Кількість психічних зривів — у 19,9 рази. Я знов проглянув звіт. Троє людей лежало у регенераційних ваннах після сутички з дружинниками — місцевою поліцією.

Ще один — після спроби самоспалення в знак протесту проти бездіяльності адміністрації. (Мабуть, надивився фільмів з історії Землі).

Моя місія наближалася до завершення. Лишалася ще сестра Томіча.

Батько покійного біоінженера загинув на будівництві глибоководної ферми у Затишному морі. Матір через місяць наклала на себе руки. Як сформулював Золотарьов, покійний Томіч "людей не любив". Тож єдиною близькою людиною для нього була його сестра.

Томіч Марія, 33 роки, художниця. Розлучена, дітей немає. Батьки — австрійці слов'янського походження. Агностик. Традиційна сексуальна орієнтація. Характер: ...

Обійдуся без підказок. Сам попрацюю.

Вечоріє. Ми вже на іншій околиці Фрідом-Сіті, на узбережжі ліберіанського Тихого океану. Здається, єдине, що навіть не думало вдосконалюватися на цій планеті — транспортна мережа.

Самовладання зраджує Сімон. Комісар з безпеки втратила весь свій бойовий вид. Всю дорогу мовчить. Під очима вже помітно синці.

Золотарьов тільки пихтить. Пробоє розказувати анекдоти, каторжанські байки, видаючи їх за реальні історії — і замовкає на півслові.

Нарешті. Невеликий, але вишуканий будиночок з білого тектоліту і місцевого дерева. Якісь прибудови. Садок. Басейн-акваріум.

На самому вершечку даху — чорно-біла стрічка. Знак трауру.

— Можете почекати у машині. Я недовго.

Золотарьов остаточно втратив дар мови. Сімон щось мляво пробувала сказати про етикет слідства та мораль Ліберії. Проігнорувавши обох, вийшов і пішов до дому Томічів.

Марія Томіч була несхожою сама на себе (якщо звіряти з голографією у досьє). Довге темне волосся — тьмяне і розкуйовджене. Лице бліде. Очі ніби для виразності позначені синіми "мішками". Її сексуальність впала на 51,2%.

По-іншому оцінить її привабливість я не можу. Біори створені не для кохання і розмноження — інакше ми витіснили б людей.

Знайомство. Простягає мені руку.

Я показую пальцем на номер у мене на шиї.

— Вибачте, але з біорами так не вітаються.

Перша посмішка Марії Томіч. Втомлена, слабка, — але невимушена.

— Ну то й що? Я вірю, що ви теж людина.

Сумнівний комплімент. Можу посперечатись, але все-таки стискаю її руку.

Сила. Прихована, ледве тліюча — але сила.

— Ви чудова художниця, Маріє. Чесно, відчуття прекрасного в мене є.

Стіни прикрашені химерними візерунками, картинами океану, пейзажами далеких планет. Все похмуре, величне.

— На жаль, не у всіх це відчуття однакове, I-258-ий, — каже вона. — Ліберіани — життєрадісний народ, і мої картини розкупуваються неохоче. Та ви сюди прилетіли не

для того, щоб помилуватися моїми малюнками?

Перевіряю біополе. Глибинний емоційний настрій. Значущі фактори зовнішності. Хімічний склад поту.

Оце воно! У неї немає ні прихованого потягу до наркотиків, як у Айзека Кінга, ні легкої параної, як у Тольки Смолича. Там, за глухою стіною плачу і скорботи ховається дещо зовсім інше.

НЕНАВИСТЬ. Нестримна, спопеляюча ненависть і безмежна темна сила, імені якої люди не знають.

Я встав. Підійшов до Марії. Вона одразу вся стрепенулась, підбралася. Постояв. Помовчав.

Та що тут говорить?

Я маю право тільки на одне питання. Те саме. Контрольне. Я вже знаю відповідь. Та мені треба почути це від неї.

— Щоб ви зробили з убивцею вашого брата, Маріє?

Пауза. Довгі-довгі секунди мовчання. Нарешті вона здалася.

— Чесно? Я убила б його. Я знаю, я розумію, це неправильно, я не маю права, але...

Марію зраджують нерви, голос падає до шепоту, в очах — сльози:

- Я вбила б його, убила б! Власними руками! Ногами, зубами, чим завгодно! Ви бачили Франца? Після цього... після цього людина не має права на життя!

Вона вже плаче. Те, що душило душу, палило мозок, рвало нерви, вирвалося на волю. Перед очима у мене засяяли червоні вогники:

"Тривога!!! Здатність вбити — 100% !"

Звершилося. Ліберія — більше не рай.

Цілую їй руку. Шепочу:

— Дякую...

Найприроднішим, найлюдськішим зараз було б пожаліть її, заспокоїть, приголубить. Але саме тому я цього не роблю.

Біורי створені надійними. Ми не втомлюємося. Нам нічого не набридає. Майже нічого. Нам набридає тільки зображати людей. Тому я пішов, залишивши Марію Томіч плакати у цьому дивному домі з похмурими, але геніальними картинами.

Вже надворі браслет завібрував і тривожно запищав. Навмисне вбивство. Друге на Ліберії. Я навіть не став дивитися обставин і деталей. Просто вимкнув браслет.

Все, пані та панове. П'єса наближається до кінця. Але людину я більше грати не буду.

— Морг! — кидаюся коротким наказом у борткомп.

Дві пари стомлених сонних очей (одна пара — ще й заплаканих) дивиться на мене з надією і непорозумінням.

— В морг. Подивимся на труп.

Ті самі очі. Німе питання: "Для чого?"

Мовчу.

Лікарня "Самаритянин". Центр Фрідом-Сіті.

— Ви дозволите мені залишитись у машині, детективе?

Як не дивно, це сказала Сімон. Її очі просто молили про те. Витримка остаточно покинула мужнього комісара з безпеки.

Що ж. Так буде навіть краще.

— У моргу здійснюється відеоконтроль?

Золотарьов уперше за останні години ожив:

— Що? Е... є, здається... — Схоже, в моїй поведінці його вже ніщо не дивувало. Або вирішив, що я божевільний, або що психіка біора кардинально відрізняється від людської. Останнє, до речі, ближче до істини.

— Добре. Тоді залишайтеся у гравіплані, комісар. І прослухайте, будь ласка, звіти кварталних. А ви йдіть за мною. Це дуже важливо.

Лікарня. Мінус четвертий ярус. Морг.

Народу і зверху небагато — пізній вечір.

А тут — мертве царство. Нічого. Зараз розворушимо.

Перша жива душа — флегматичний підліток-черговий за старомодним пультом.

— Привіт, Паоло! — голос у Золотарьова втомлений, хрипкий. — Це слідчий з метрополії... о-ой... нам треба оглянути тіло Франца Томіча.

Підліток серйозний, спокійний. Наче кожен день бачить губернаторів планет і біороботів. Останні події на Ліберії, мабуть, його не надто шокували. Чи, може, він просто не розуміє їхньої важливості?

Формальні процедури. Контроль особистості.

Звертаюся до чергового:

— Паоло, будьте ласкаві, здійсніть відеоконтроль особисто.

Похмурий погляд на Золотарьова. Той дивиться на мене. Врешті-решт киває Паоло:

— Синку, роби, як каже детектив. Він зараз головний.

Стерильно-білий тамбур. Консерв-камера. Іде розконсервація тіла.

— Кажуть, що людям, щоб знаходитись поряд з померлими, треба мати чисту совість.

Губернатор здригнувся.

— Так от, у того юного громадянина совість, мабуть, кришталево чиста, — невинно продовжив я.

Золотарьов зрозумів натяк. Як би він не хотів йти у консерв-камеру, а доведеться. Набрав побільше повітря в груди — і зайшов.

Труп Франца Томіча лежав у білому тектопластовому ящику під прозорим ковпаком. Як це прийнято на всіх людських планетах, тіло, яке представляло інтерес для слідства, мало своє місце у моргу. Крізь ковпак було чітко видно кожну рану, кожну подряпину.

Я кілька разів повільно обійшов навколо трупа. Мовчанка. Чутно тільки сопіння

Золотарьова і тихий гул апаратури.

— Айзек і Анатолій не винні.

Золотарьов здригнувся.

— Вони й раді були б не говорить нікому про свою знахідку. А тут ще й ви провели з ними бесіду. (Не дивуйтесь, я про неї знаю). То все батько Айзека. Лестер Кінг — один з трьохсот спец агентів нашої служби на Ліберії. Він і подав у вашу мережу інформацію про вбивство. І він же відправив звіт про це на Землю. З поштовим кораблем.

Золотарьов знов щось запихтів, дивлячись собі під ноги, тоді підняв очі:

— Вибачте... це правда... Я .. я не хотів ... щоб про цей сумний випадок хтось дізнався... Я думав, що ми без проблем знайдемо і перевиховаємо вбивцю...

Мовчанка. Дивлюсь тільки на покійника. Продовжую:

— Якби я був людиною, мені було б шкода вбивцю.

Губернатор Ліберії з непорозумінням дивився на мене.

— Все було ідеально продумано. Ідеально. І місце, і час, і обставини. Все, крім одного.

Підхожу ближче до ящика. Показую пальцем.

— Удар ножом ззаду. В шию. Потім убивця розпорів Томічу живіт. І на завершення грубо перерізав горлянку.

Золотарьов тримався з останніх сил.

— Та найцікавіше — це знаряддя вбивства. Рани явно вказують саме на ніж. На антикварний сталевий складаний ніж. Саме такий ніж, згідно зі звітом агента 063, знаходився серед особистих речей пасажира другого колонізаційного транспорту Бориса Золотарьова.

В очах губернатора страх і розгубленість. Помертвілі губи силуються щось сказати — і не можуть.

— Саме цим ножом і в такий спосіб вищезгаданий ув'язнений Борис Золотарьов встиг убити трьох людей у Тульській області, Росія, Земля. Такий ніж на Ліберії міг бути лише один. Ваш, громадяніне губернатор.

— Ні!!! Брехня!!! Як я міг?! — зайшовся Золотарьов. — Ви помиляєтесь, — уже спокійніше, — ви ...

— Психологи знали про приховане знаряддя ваших перших вбивств. Вони рішили не відбирати у вас цей ніж. Він став символом вашого катарсису. Очищення.

— Ні... , — бурмоче Золотарьов.

Мить — і я вже стою впритул до нього. Біори мають набагато більші фізичні можливості, ніж люди.

— Це стало ясно ще на Землі з голографій трупа. Там, у метрополії, ще можна знайти складані ножі. Але на Ліберії ваш був єдиним. А для чого такі примітивні інструменти, якщо є мініатюрні ультразвукові пилки?

— Ви.. ви не можете цього знати!

— Ще й як можемо. Контроль колоністів-каторжників був ненав'язливим. Але

дуже суворим.

Золотарьов стояв переді мною, жалюгідний, безпорадний, слабкий. Він був безсилим проти істини. Та все ж сипав своїми аргументами об гранітну стіну біорівської логіки.

— Чого тоді ви вели розслідування?! Ви не знайшли злочинця і звинувачуєте мене!

— А хіба я казав, що моя задача — знайти вбивцю? — Пауза для зайвого психологічного ефекту. — Мені потрібен мотив.

— Мотив! — на все горло кричу на Золотарьова.

Тримався він недовго. Він розумів, що поки що губернатор навіть найбагатшої колонії нічого не вартий перед чиновниками з Землі.

— Ти — тільки жива машина! Жива машина! Ти не розумієш... не розумієш... — кричав не своїм голосом ліберіанський губернатор. — Такі, як цей Томіч... вони все псували! За 60 років нам вдалося побудувати практично ідеальне суспільство. Ніяких злочинів! Ніякої агресії! За два роки цю систему мали ввести і в метрополії. І тут цей малохольний! Агресивний, замкнений мізантроп! Його тричі намагались перевиховати, тричі! Кращі психологи планети! Ти не розумієш! Увесь його спосіб життя, його погляди — усе складало загрозу для нашого світу! Думаєш, легко було його убийство? Я мусив! Мусив...

Замовк. І я мовчу. Але недовго.

— І ви вбили його. Не думаючи про наслідки. Щоб картину земним інспекторам не псував.

— Якби... якби не та чорнозада сволоч... якби не ти...

— Я вас втішу, громадянине Золотарьов. Моя відсутність ліберіанську систему не врятувала б.

Я підняв руку з браслетом.

— Ви мало уваги звертали на криміногенну обстановку в ці дні. За останніми даними від наших агентів, кількість правопорушень на Ліберії зросла у 10, 9 рази. Кількість нервових зривів, психозів, неврозів, самогубств — у 24, 7 рази. Психдиспансери переповнені. У кількох поселеннях — масові заворушення. Причина останніх — неспроможність адміністрації, себто вас, губернаторе, знайти вбивцю Франца Томіча. Ваш вчинок викликав ланцюгову реакцію.

Золотарьов втратив весь свій бойовий запал. Плечі впали, голова повисла, з рота котилася слина... Він упав на коліна перед тілом своєї жертви і тільки бурмотів: "Ні.. ні...".

Та я не збирався його жаліть. Я — не людина.

— Ліберіанському соціальному експерименту покладено край. Скоро на планеті введуть пряме правління Великого Конвенту. А там і оголосять відкритою. Вашій автономії кінець, як і вашій репутації. Я мушу ще раз вас утішити, — додав я тихіше, — судячи з файлів по історії Землі, які я маю, ви не перший, хто намагався вирішити проблеми своєї цивілізації знищенням індивідуумів, несхожих на інших. На жаль, це не

вихід.

Перейдемо нарешті до офіційної частини.

— Громадянин Борис Золотарьов, ви звинувачуетесь у навмисному вбивстві Франца Томіча. Згідно з Законом про психологічну реабілітацію засуджених 2097 року, ви позбавляєтеся усіх громадянських прав і свобод. Вам повертається статус каторжника...

Двері консерви-камери відчиняються. Нові дійові особи: четверо кремезних чоловіків у легкій броні і з пси-шокерами в руках. Двоє блідих молодих людей у світло-синій уніформі. Комісар Жанетта Сімон.

Власники пси-шокерів — мій ескорт. Примітивні біори, напівживі зомбі-поліцейські. Вони вже давно чекали на мій сигнал. Сині сорочки — місцеві дружинники. Мабуть, їх викликала Сімон.

— Заберіть заарештованого. Він сам фактично зізнався у злочині. Уся наша розмова записана на відео при черговому по ярусу. Необхідна доказова база зібрана.

Все. П'єса закінчена. Завіса падає.

Можна повертатися додому.

... Я і Жанетта Сімон. Вестибуль лікарні "Самаритянин".

Жінка шокована. Увесь її світ зруйнувався. Та це вже не моя проблема.

Я дивлюся у вікно на темну вулицю. Дивлюся у ніч.

— Як... як таке могло статися? У чому ми помилилися?

Вона не вірить.

— Продивіться відеозапис. Почуєте думку Золотарьова. Що ж до мене, то я ще не проаналізував до кінця усі факти. Але дещо ясно вже тепер. Ліберіанська система працювала з психікою людини поверхово. У глибині підсвідомості лишалися давні інстинкти. Лишався монстр, що сидить у кожному Homo sapiens. І як тільки з'явилася можливість — він вирвався на волю. За логікою творців цієї системи, варто було взяти під контроль глибинну людську психіку.

— Можливо.. — безсило шепоче Жанетта. — але ж тоді б ми перестали бути людьми.. перетворилися б на таких, як ви.. біорів...

Я дивлюся тільки у вікно на темну вулицю. Дивлюся у ніч.

— А це вже не моя проблема.

3-8 липня 2005 р. (орієнтовно).